

Іншим прикладом низхідної політичної ініціативи є так звана програма «Велике суспільство», яка була оприлюднена у Великобританії в 2010 році коаліційним урядом під керівництвом Д. Кемерона. Вона була спрямована на скорочення державних витрат на публічні соціальні послуги, закликаючи і зобов'язуючи громадські суб'єкти (соціальні підприємства, кооперативи та ін.) брати участь у наданні соціальних послуг та догляді. Наразі існує близько 1400 соціальних кооперативів, половина з яких займається доглядом за дітьми, літніми та людьми з інвалідністю.

З 70-х рр. ХХ ст. стало зрозуміло, що може розвиватися ще одна система соціальної інтеграції, яка продовжує класичну функцію допомоги у формі залучення до здійснення соціальної роботи волонтерів, сусідів, колег і вступає в дію, коли формалізована допомога недостатня і нестійка, або коли відсутня можливість самопомоги (центр безпритульних, роздача їжі нужденним тощо), або коли наслідки не дуже помітні (наприклад, завдання «класичної» молодіжної роботи, розважальні заходи, дозвіллова діяльність та ін.). З європейської точки зору процес залучення волонтерів та «маргіналізація» соціальної роботи є дуже важливим. У той же час, це створює своєрідну загрозу професійній соціальній роботі і може призвести до серйозних наслідків для суспільства. Соціальна робота повинна організовувати конструктивні способи спільної діяльності з волонтерами та чітко показувати відмінність між професійними та добровільними формами втручання.

Таким чином, державний сектор і реформа соціального забезпечення були частиною міжнародного ландшафту «глобальної соціальної політики». Простежується значний вплив соціальної політики Європейського Союзу на уніфікацію практики соціальної роботи; залежність державної допомоги різним категоріям населення від рівня економічного розвитку (економічний ріст чи криза); підвищення ролі місцевого самоврядування та недержавного сектора у наданні соціальної допомоги населенню. Соціальна практика багатьох розвинених країн показує, що пошук найбільш адекватних способів взаємодії державного управління, економіки і соціальної сфери при вирішенні єдиних національних завдань, при визнанні панівної ролі принципу загальності добробуту означає зближення відмінних, навіть раніше протилежних моделей соціальної політики, що відповідно відбивається на системі соціальної роботи.

#### **Список використаних джерел**

1. Bommers M. & Scherr A. Sozialarbeit als Exklusionsvermeidung, Inklusionsvermittlung und/oder Exklusionsverwaltung. In: Merten, R. (Hrsg.): Sozialarbeitswissenschaft – Kontroversen und Perspektiven. Neuwied, Kriftel, Berlin. Luchterhand Verlag. 1996. P. 93–119.
2. Thomas A. The Rise of Social Cooperatives in Italy. 2004. Vol. 15(3). P. 243 – 255. doi:10.1023/b:volu.0000046280.06580.d8
3. Alscher M. Genossenschaften–Akteure des Markts und der Zivilgesellschaften. Accessed from: [www.fes.de/buergergesellschaften/publikationen/dokumente](http://www.fes.de/buergergesellschaften/publikationen/dokumente)

**Орлова М. М.,**

аспірантка кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук  
*Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*  
(м. Чернігів, Україна)

#### **ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ І МОЛОДІ**

Підвищення якості професійної підготовки фахівців соціальної сфери є важливим завданням вищої освіти у контексті її реформування та інтеграції в європейський соціокультурний простір. Зокрема, вимогою часу є формування у майбутніх соціальних працівників компетентностей, пов'язаних із застосуванням технологій збереження здоров'я

громадян. Звернення до проблеми збереження здоров'я дітей і молоді у процесі професійної діяльності соціальних працівників обумовлено тим, що у площині сучасних соціальних концептів особистість є найвищою духовною цінністю суспільства і зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я людини потребує комплексної та системної уваги представників різних професій. Тому підготовка майбутніх соціальних працівників до діяльності щодо збереження здоров'я дітей і молоді є актуальною проблемою.

Різні аспекти професійної підготовки майбутніх соціальних працівників висвітлено у дослідженнях таких українських науковців, як Р. Вайнола, Т. Децюк, Л. Завацька, А. Капська, О. Карпенко, Л. Міщик, Т. Семигіна та ін. Питання збереження здоров'я дітей і молоді висвітлені у працях видатних українських В. Сухомлинського, К. Ушинського та сучасних українських учених С. Грищенко, О. Дубогай, М. Носка та ін.

**Метою пропонованої статті** є визначення особливостей підготовки майбутніх соціальних працівників до діяльності щодо збереження здоров'я дітей і молоді.

Як зазначає відома українська дослідниця О. Карпенко, «формування професійної діяльності соціального працівника має здійснюватися на основі єдності теорії і практики навчання, реалізації у навчальній діяльності репродукції і творчості, раціонального і емоційного...» [1, с. 55]. При цьому професійна підготовка майбутніх соціальних працівників має ґрунтуватися на основних дидактичних принципах (фундаментальності, системності, єдності логічного та історичного, єдності суспільного і особистісного, єдності теорії і практики), що дозволяє говорити про можливість створення педагогічної моделі професійної діяльності майбутнього соціального працівника [1, с. 56].

Важливим у технології підготовки соціальних працівників є принцип діяльнісного підходу до розуміння власної професії, суть якого полягає в орієнтації навчання на оволодіння вміннями і навичками практичної діяльності в різних соціальних інституціях. Тому перед викладачами закладу вищої освіти стоять завдання: формувати у студентів соціологічне мислення, забезпечувати їх фундаментальною теоретичною і методичною підготовкою з різних напрямів соціальної допомоги, проводити спеціальну підготовку майбутніх фахівців до виконання ними професійних функцій. А це стимулює процес переходу від репродуктивного засвоєння студентом комплексу знань до підготовки фахівця шляхом використання інноваційних педагогічних технологій, які забезпечать їх компетентність. Тому особливого значення набуває вдосконалення підготовки фахівців на основі впровадження інноваційних технологій навчання, щоб майбутній фахівець умів адаптуватися до мінливих умов діяльності, самостійно засвоювати нові знання, ухвалювати рішення і відповідати за їх результати в непередбачуваних ситуаціях. Ефективність освітнього процесу можна забезпечити шляхом упровадження інновацій, які передбачають нові педагогічні технології з використанням тренінгів, інтерактивні методів, інформаційно-комунікаційних технологій, технічних засобів навчання. Використання інновацій у освітньому процесі сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців, які мають достатній рівень професійних компетентностей, що відповідають вимогам сьогодення. Інновації забезпечують активність студента в набутті професіоналізму, здатність самостійно одержувати знання, готувати себе до майбутньої професійної діяльності [4, с. 225–226].

На нашу думку, професійна підготовка майбутніх соціальних працівників має бути міждисциплінарною, поєднувати в собі теоретичні та практичні аспекти з орієнтованістю саме на практику, традиційні методи навчання студентів мають поєднуватися з активними та інтерактивними технологіями, а лекційні та практичні заняття бажано доповнювати позааудиторною роботою зі здобувачами освіти. Такий підхід має забезпечити комплексне формування загальних і фахових компетентностей майбутніх соціальних працівників. Особливості фахової підготовки майбутніх соціальних працівників зумовлюють і специфіку їх підготовки до діяльності щодо збереження здоров'я дітей і молоді, яка полягає в тому, що:

- теоретичним підґрунтям підготовки студентів до застосування здоров'язбережувальних технологій мають стати гуманістичні, антропоцентричні та дитиноцентричні концепції сучасної освіти;

- оскільки професійна підготовка і практична діяльність соціальних працівників має міждисциплінарний характер, такі фахівці мають звертати увагу на фізичне, психічне та соціальне здоров'я дітей і молоді;

- така підготовка має здійснюватися у процесі аудиторних занять студентів і під час проходження ними різних видів практик;

- фахові компетентності майбутніх соціальних працівників, пов'язані зі збереженням здоров'я дітей і молоді, мають стосуватися їх діяльності у різних соціальних інституціях (заклади шкільної та позашкільної освіти, сім'ї, громадські організації).

Продовжуючи аналіз окресленої проблеми, звернемося до характеристики освітньо-професійних програм підготовки соціальних працівників (спеціальність – 231 Соціальна робота) на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти, що діють у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Так, мета освітньо-професійної програми підготовки соціальних працівників на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти полягає в «наданні студентам основ наукового підходу до розуміння сучасного суспільства, соціуму та культури, з особливим акцентом на національному і європейському розвитку, особливостях і змісті соціальної та соціально-педагогічної роботи та зв'язках України зі світом» [2], що передбачає й підготовку до професійної діяльності щодо збереження соціального, психічного та фізичного здоров'я дітей і молоді. Серед програмних результатів навчання, передбачених у зазначеній програмі, є «здатність до розуміння людини як найважливішої цінності суспільства; здатність продемонструвати базові медико-біологічні, психологічні та педагогічні знання з професії у процесі забезпечення соціально-педагогічної діяльності з дітьми, молоддю та сім'ями, з урахуванням їх особливостей, у різних соціальних інституціях; здатність демонструвати володіння комплексом соціально-педагогічних технологій у роботі з дітьми, молоддю та сім'ями, впровадження у професійній діяльності повного циклу технологічних операцій; здатність демонструвати знання теоретичних та нормативно-правових засад інклюзивної освіти, виявляти особливості та шляхи покращення життєдіяльності дітей та молоді з особливостями психофізичного розвитку у соціальному середовищі; передбачати сприятливі умови для їхнього розвитку та соціалізації в різних інституціях соціального виховання; здатність проєктувати допомогу особам, що потребують соціальної реабілітації, адаптації та корекції; вибирати методики та надавати допомогу особам з груп ризику» [2]. Такі програмні результати навчання забезпечують практичні можливості майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності щодо збереження здоров'я дітей і молоді з акцентом на сприяння формуванню здорового способу життя, розвитку соціальної адаптивності, створення сприятливих умов життєдіяльності та соціалізації особистості.

Особливістю освітньо-професійної програми підготовки соціальних працівників на другому (магістерському) рівні вищої освіти є те, що вона спрямована на забезпечення магістрам соціальної роботи здатності реалізовувати «діяльність щодо створення сприятливих умов у мікросоціумі для розвитку здібностей та самореалізації особистості; надання соціальної, психологічної, педагогічної підтримки та допомоги; забезпечення соціального захисту; попередження та локалізацію негативних впливів соціального середовища; визначення ефективних умов соціалізації особистості в сучасному суспільстві» [3]. Це свідчить про те, що при організації освітнього процесу враховуються професійні потреби майбутніх соціальних працівників щодо формування у них компетентностей, пов'язаних зі збереженням здоров'я дітей і молоді, насамперед соціального та психічного. До програмних результатів навчання, передбачених цією освітньою програмою, що забезпечують здатність фахівця до діяльності зі збереження здоров'я дітей і молоді, відносимо «здатність аналізувати, узагальнювати результати діагностичної роботи; знаходити шляхи організації допомоги особам, що її потребують та здійснювати корекційну роботу; застосовувати різноманітні форми психолого-педагогічної терапії; здатність розробляти напрями, зміст і форми соціальної роботи; здатність використовувати групові дискусії, ігрові завдання, тренінги; використовувати техніки діагностування соціального відхилення; застосовувати різноманітні методи розв'язання проблем; розробляти програму підтримки дітей з особливими освітніми потребами в шкільному середовищі; встановлювати партнерські відносини між школою, сім'єю і громадою» [3].

Позитивних результатів щодо збереження здоров'я дітей можна досягти за умови, коли соціальний працівник виступає у ролі координатора співпраці школи, сім'ї та інших соціальних інституцій, а також координатором взаємодії між батьками та учителями, спрямованої на формування здорового способу життя, профілактику шкідливих звичок. Формування таких компетентностей передбачено представленими освітніми програмами. Зокрема, серед фахових компетентностей майбутніх магістрів соціальної роботи є «здатність здійснювати і координувати процес розробки та впровадження соціальних і соціально-педагогічних технологій; готовність до ведення просвітницької, профілактичної та консультативної діяльності; здатність забезпечувати координацію діяльності різних інститутів соціального виховання у процесі стимулювання дітей та молоді до участі у суспільному житті» [3].

Отже, у дискурсі сучасних соціальних та освітніх трансформацій зростає потреба у здатності майбутніх соціальних працівників до діяльності щодо збереження здоров'я дітей і молоді. Професійна підготовка до такої діяльності має бути комплексною, здійснюватися на теоретичному та практичному рівнях, під час аудиторних занять і в процесі проходження практики. Реалізація компетентнісного підходу при організації освітнього процесу забезпечує ефективність підготовки соціальних працівників, у тому числі і формування у них компетентностей, пов'язаних зі збереженням соціального, психічного та фізичного здоров'я дітей і молоді.

### Список використаних джерел

1. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспект: монографія / за заг. ред. С. Я. Харченко. Дрогобич : Коло, 2007. 374 с.
2. Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти першого рівня вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота». URL: <https://drive.google.com/file/d/1McdQUgGJDSgSQwGZMWI-TN7oAFbW8zIw/view>
3. Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти другого рівня вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота». URL: [https://drive.google.com/file/d/1mlrEuSBe\\_G0z1gIFis8E22nd0I5076Sd/view](https://drive.google.com/file/d/1mlrEuSBe_G0z1gIFis8E22nd0I5076Sd/view)
4. Романовська Л. І. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності та позитивні тенденції такого процесу в Україні. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2013. №2(8). С. 224 – 227.

### Останіна Н. С.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (м. Ніжин, Україна)*

### ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ОРГАНІЗАТОРА ПОЗАШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ

Сьогодні обдарована особистість є великою цінністю суспільства. В умовах перебудовного часу Україна, як і більшість європейських країн, відчуває нагальну потребу у висококваліфікованих обдарованих працівниках в економічній, соціальній, політичній та інших сферах життєдіяльності суспільства. Державна політика сьогодення спрямовується на розвиток інтелектуального потенціалу країни, на підтримку обдарованих дітей та молоді, привертання уваги суспільства до проблеми обдарованості. Отже, створення умов для розвитку творчих здібностей людини набуває особливої актуальності, потребує якісно нового підходу до освіти на основі інтеграції зусиль держави, освіти, громадськості.

Проблема обдарованості знаходиться у центрі уваги психологів та педагогів вже достатньо тривалий час. Основні теоретичні питання, пов'язані з проблемою виявлення і розвитку